

KULTURUTSKOTTETS UTLÅTANDE 9/2006 rd

Lagmotion med förslag till lag om ett forskningsinstitut för internationella relationer och EU-frågor och till lagar om ändring av lagen om riksdagens tjänstemän och 1 och 10 § i lagen om grunderna för avgifter till staten

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 5 april 2006 en lagmotion med förslag till lag om ett forskningsinstitut för internationella relationer och EU-frågor och till lagar om ändring av lagen om riksdagens tjänstemän och 1 och 10 § i lagen om grunderna för avgifter till staten (LM 28/2006 rd) till utrikesutskottet för beredning och bestämde samtidigt att kulturutskottet ska lämna utlåtande till utrikesutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- riksdagsledamot Timo Kalli
- utskottsråd Risto Eerola, riksdagen

- höskoleråd Juhani Hakkarainen, undervisningsministeriet
- generaldirektör Raimo Väyrynen, Finlands Akademi
- direktör, professor Markku Kivinen, Alexander-institutet
- direktör Tapani Vaahtoranta, Utrikespolitiska institutet
- ordförande Mikko Viitasalo, Paasikivi-Samfundet
- rektor Markku Lukka, Finlands Universitetsrektors råd
- professor Ilkka Huovio
- professor Jussi Huttunen.

LAGMOTIONEN

I lagmotionen föreslås en lag om ett forskningsinstitut för internationella relationer och EU-frågor. Forskningsinstitutet ska verka i anknytning till riksdagen för forskning i internationella politiska och ekonomiska relationer och frågor som berör Europeiska unionen. Institutet ska också göra aktuella utredningar på dessa områden. In-

rättandet av ett nytt forskningsinstitut kräver också ändringar i lagen om riksdagens tjänstemän och i lagen om grunderna för avgifter till staten. Lagmotionen har samband med 2007 års budget och avsikten är att de föreslagna lagarna ska träda i kraft den 1 januari 2007.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Kulturutskottet har behandlat ärendet till den del det gäller utskottets område.

Med hänvisning till lagmotionen och utredningen till utskottet finner utskottet motionen behövlig och ändamålsenlig. Forskningsinstitutets verksamhetsområde täcker in flera vetenskapsområden inom internationella relationer och EU-frågor. Forskningsinstitutet är avsett att fortsätta den verksamhet som bedrivits inom ramen för Utrikespolitiska institutet, som upprätthålls av Stiftelsen för utrikespolitisk forskning. Tanken bakom lagmotionen är att det nya institutet ska inmuta sitt verksamhetsområde i gränslandet mellan den akademiska forskningen vid universiteten och annat utredningsarbete. Finland har redan länge haft ett behov av ett starkt institut för internationella relationer som inriktar sig både på akademisk forskning och på att ta fram på forskning baserade realanalyser som behövs i det samhälleliga beslutsfattandet.

Utredningsman, professor Jussi Huttunen, som undersökte hur statens sektorforskning borde utvecklas både strukturellt och funktionellt konstaterade i sin rapport (2004) att de institut som arbetar med sektorforskning för närvarande saknar de resurser som kunskapsbehoven inom olika samhälls- och förvaltningssektorer ställer. Det finns alltför knappa resurser för utveckling av samhället och beslutsfattandet exempelvis på området för internationella relationer, rättspolitik, levnadsförhållanden och välfärd respektive konsumentforskning. Enligt rapporten bör sektorforskningens resurser ökas parallellt med den resursökning som anvisas universitet och högskolor.

I rapporten konstateras vidare att de statliga forskningsinstituterna i första hand ska ta fram, producera och förmedla kunskap som kan läggas till grund för beslutsfattande och samhällsutveckling. Vid sidan av tillämpad forskning behövs strategisk forskning som borgar för en hög nivå på den tillämpade forskningen, definierar framtidsproblemen och skapar förutsättningar att lösa dem.

Utskottet påtalar att en stor del av den nya kunskap som behövs för att utveckla det finländska samhället produceras utanför vårt lands gränser. Ett av forskningsinstitutets viktigaste uppdrag skulle vara att ta fram och utvärdera sådan kunskap som producerats på annat håll och förmedla den till beslutsfattare, aktörer och medborgare samt att tillämpa procedurer som skapats utanför landet på finländska förhållanden.

Utskottet understryker vikten av att säkerställa en hög nivå på sakkunskapen och kompetensen i det nya forskningsinstitutet för att det ska kunna producera sådant material som beslutsfattandet kräver. Institutets verksamhet måste bygga på högklassig forskning som uppfyller internationella krav. Enligt utskottet är det nödvändigt att de snabba utredningar som nämns i motiven till lagmotionen grundar sig på fakta som tål en vetenskaplig och samhällskritisk granskning. Därför är det, menar utskottet, inte helt problemfritt att definiera institutet som en tanke- och sakkunskapsproducent. Men institutet kan självklart vara en aktör när det gäller att starta en samhällsdebatt om aktuella frågor eller utifrån forskning som institutet stått för.

Utskottet har uppmärksammat på risken att det nya institutets verksamhet kommer att konkurrera med universitetsforskningen och universitetens samhällsinflytande. Men utskottet påpekar att avsikten är att institutet i sin verksamhet ska ligga mellan universitetens grundforskning och det politiska beslutsfattandet. Utskottet betonar ändå vikten av nära samarbete med andra organisationer som bedriver forskning, såsom universiteten och olika forskningsinstitut. Det faktum att en av ledamöterna i institutets styrande organ, dvs. styrelsen, väljs på förslag av Finlands universitetsrektor och två på förslag av Finlands akademi främjar ett gott samarbete mellan det nya utrikespolitiska institutet och vetenskapssamfundet. Också det föreslagna vetenskapliga rådet borgar för ett avancerat internationellt vetenskapligt samarbete.

Enligt lagmotionens motiv är institutet ett oberoende forskningsinstitut i anknytning till riksdagen. För att forskningen skall hålla hög kvalitet bör institutet också vara politiskt oberoende. Det är därför skäl att genast i början av institutets verksamhet klargöra hur den autonoma ställningen och rörelsefriheten bevaras.

Kulturutskottet tar inte närmare ställning till de föreslagna bestämmelserna om institutets förvaltning. Utskottet anser det ändå vara skäl att överväga om den för fyra år i sänder valda delegationens mandatperiod borde utses för en tid som stämmer överens med riksdagens valperiod, eftersom det också kommer att finnas riksdagsledamöter i delegationen.

Enligt motiven till lagmotionen kommer institutets anslagsbehov att uppgå till ca 3 miljoner euro per år. Utskottet betonar att anslagen till det

nya Utrikespolitiska institutet inte får minska finansieringen av den övriga forskningen utan att det är fråga om ett extra anslag som ytterligare stärker forskningen i Finland.

Det nuvarande Utrikespolitiska institutet har ett offentligt bibliotek. Enligt motiven till lagmotionen skall ett särskilt avtal ingås om överföring av biblioteket till riksdagen. Enligt kulturutskottet finns det skäl att ännu överväga om det vore mest ändamålsenligt att överföra biblioteket så att det blir en del av Riksdagsbiblioteket.

Utlåtande

Kulturutskottet anför

att utrikesutskottet bör beakta vad som sagts ovan.

Helsingfors den 12 maj 2006

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kaarina Dromberg /saml
medl. Hanna-Leena Hemming /saml
Tuomo Hänninen /cent
Rauno Kettunen /cent
Minna Lintonen /sd
Pehr Löw /sv
Kirsi Ojansuu /gröna

Seppo Särkiniemi /cent
Marja Tiura /saml
Jutta Urpilainen /sd
Raija Vahasalo /saml
Unto Valpas /vänst
ers. Lauri Oinonen /cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila.